

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, старшого дослідника

Почтового Максима Миколайовича

на дисертаційне дослідження Черненка Павла Валерійовича
на тему «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна
характеристика та запобігання», поданого на здобуття освітньо-
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право

Дисертаційне дослідження присвячено вкрай актуальній темі, яка знаходиться на перетині кількох важливих правових дисциплін: кримінального права та кримінології. Адже, починаючи з перших часів існування української незалежної держави в українському суспільстві був обраний шлях демократичного розвитку, що передбачав однією з своїх рис народне волевиявлення. Даний принцип українського суспільства був закладений в основні конституційних положень, що виявилися в наступному: народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (ст. 69 Конституції України). Поряд з існуючим, конституційно і законодавче закріпленим, виборчим правом українських громадян виникає небезпека суспільно-небезпечного посягання на це право, що, в окремих випадках, носять кримінально-правовий характер. Найбільш характерне посягання на виборче право громадянина проявляється в фальсифікації виборчих документів. В кримінальному законодавстві України передбачена правова норма відповідно до якої настає кримінальна відповідальність за таке суспільно-небезпечне діяння, а саме – надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців (ст. 158 Кримінального кодексу України). Відсутність комплексних кримінологічних досліджень та наукових розробок монографічного характеру стосовно саме кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів зумовлює актуальність обраної теми Черненка Павла Валерійовича.

Результати дисертаційного дослідження є аргументованими, переконливими та отримані завдяки широкому використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню існуючого масиву методів наукового дослідження. Зміст дисертації демонструє вміння автора доводити власні думки, аргументувати, з посиланням на емпіричні матеріали та статистичні дані доводи й пропозиції.

Дисертація Черненка П.В. є одним з перших комплексних досліджень кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів.

За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, які виносяться на захист. Основні з них такі: вперше доведено та обґрунтовано існування групи кримінальних правопорушень пов'язаних з фальсифікацією виборчих документів. Реалізована кримінологічна характеристика фальсифікації виборчих документів, в межах якої розкритий основний зміст та сутність кількісних та якісних показників даного різновиду злочинності.

Обґрунтовано доцільність визнавати виборчий документ як матеріальний носій на якому зафіксована інформація, яка використовується під час організації та реалізації виборчого процесу, які видаються відповідними суб'єктами виборчого процесу і утворені з дотриманням визначених законом форм та містять передбачені законом реквізити. Сформульований науковий погляд на проблему розуміння змісту основних характерних рис особистості кримінального правопорушника, який реалізує фальсифікацію виборчих документів. Наголошено на тому, що механізм індивідуальної злочинної поведінки при фальсифікації виборчих документів, характеризується такими елементами, як мотивація, особа злочинця, його рішення щодо вчинення злочину, життєві обставини, які спонукали до його вчинення, безпосередні протиправні дії.

Наявні в дисертації положення, висновки й рекомендації, достатньою мірою аргументовані і науково обґрунтовані. В досягненні мети дослідження були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

Зокрема, обрано *діалектичний метод* наукового пізнання як теоретичний фундамент дослідження при розгляді всіх проблемних аспектів за темою дисертації. Поряд з ним були використані й інші методи, зокрема, *формально-логічний* – для встановлення змісту виборчого документа та його місця в системі документообігу; *системно-структурний* – для аналізу кримінально-правових ознак фальсифікації виборчих документів; *конкретно-соціологічний* – для опитування працівників правоохоронних органів та вибіркового вивчення судово-слідчої практики із зазначеної категорії кримінальних впроваджень; *документальний* – для вивчення матеріалів кримінальних впроваджень та статистичної інформації по даній категорії справ, а також *метод контент-аналізу* – під час розгляду наявних у ЗМІ повідомлень про вчинення фальсифікації виборчих документів.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертаційного дослідження складають: Конституція України, Кримінальний кодекс

України, чинні законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють кримінально-правові відносини в нашій державі.

Сформульовані в дисертації положення, висновки, пропозиції і рекомендації є важливим внеском у розвиток кримінологічної науки.

У цілому позитивно оцінюючи дисертацію Черненка П.В. необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту:

1. Потребує більшого використання в роботі емпіричного матеріалу – результатів узагальнення судової практики розгляду справ, пов'язаних із фальсифікацією виборчих документів.

2. При викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі лексичні, граматичні, орфографічні помилки, логічні неточності викладення матеріалу в деяких підрозділах та висновках до розділів.

3. Незважаючи на багату теоретичну частину, у роботі явно не вистачає аналізу конкретних справ або систематизованої судової практики, яка могла б ілюструвати проблеми та суперечності у правозастосуванні. Це знижує переконливість окремих тверджень, які залишаються не підкріпленими реальними прикладами. Використання в роботі актуальних судових рішень, зокрема Верховного Суду або апеляційних чи місцевих судів, дозволило б глибше проаналізувати типові ситуації та запропонувати конкретні шляхи подолання виявлених проблем, особливо у питаннях доведення вини, класифікації порушень та застосування санкцій.

4. Цілком логічним продовженням представленої наукової концепції могла б стати розробка підзаконного нормативно-правового акта – у формі інструкції, порядку або положення – щодо уніфікації процедур виявлення та запобігання фальсифікації виборчих документів. Такий акт дозволив би врегулювати окремі процесуальні аспекти, встановити єдині кримінологічні та кримінально-правові стандарти щодо характеристики, виявлення та запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із фальсифікацією виборчих документів.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Черненко Павла Валерійовича «Фальсифікація виборчих документів: кримінологічна характеристика та запобігання», є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове

завдання, що полягає у виробленні цілісної концепції формування правових механізмів регулювання щодо кримінологічної характеристики та запобігання фальсифікації виборчих документів, виявленні проблемних аспектів застосування норм кримінального права в цій сфері, а також виробленні пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства для підвищення ефективності запобігання, виявлення та притягнення до відповідальності винних осіб за фальсифікацію виборчих документів. Вона відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Черненко Павло Валерійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

заступник директора Навчально-наукового
інституту права та інноваційної освіти

Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

д.ю.н., старший дослідник

«17» квітня 2025 року

Максим ПОЧТОВИЙ

Підпис Почтового М.М. засвідчую:

Проректор

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

полковник поліції

Олександр ЮНІН